

HIDDEN WOMEN IN THE BIBLE

with Chazan Arik Wollheim

בס"ד

Miriam

1. שמות פרק ב

"א וילך איש, מבית לוי; ויקח, את-בת-לוי. ב ותהר האשה, ותלד בן; ותרא אתו כי-טוב הוא, ותצפנהו שלשה ירחים. ג ולא-יכלה עוד, הצפינו, ותקח-לו תבת גמא, ותחמרה בחמר ובזפת; ותשם בה את-הילד, ותשם בסוף על-שפת היאר.

A certain man of the house of Levi went and married a Levite woman. The woman conceived and bore a son; and when she saw how beautiful he was, she hid him for three months. When she could hide him no longer, she got a wicker basket for him and caulked it with bitumen and pitch. She put the child into it and placed it among the reeds by the bank of the Nile.

2. עין יעקב, סוטה א' ל"ט

"וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי להיכן הלך א"ר יהודה בר זבינא שהלך בעצת בתו. תנא עמרם גדול הדור היה כיון שגזר פרעה כל הבן היאורה תשליכוהו אמר לשוא אנו עמלים עמד וגרש את אשתו עמדו כולם וגרשו נשותיהם אמרה לו בתו אבא קשה גזירתך יותר משל פרעה הרשע שפרעה לא גזר אלא על הזכרים ואתה גזרת על הזכרים ועל הנקבות פרעה לא גזר אלא בעולם הזה ואתה גזרת בעוה"ז ולעוה"ב פרעה רשע הוא ספק גזרתו מתקיימת ספק אין מתקיימת ואתה צדיק ודאי גזרתך מתקיימת שנאמר (איוב כב כח) ותגזר אומר ויקם לך עמד והחזיר את אשתו עמדו כולם והחזירו נשותיהם"

3. פסקתא רבתי פרשה מג

"מרים היתה באותו זמן כבת שש וכיוון ששמע את דבריה הביא אותה לפני הסנהדרין ואמרה לפנייהם דבריה. ואמרו לו: עמרם אתה אסרת ואתה צריך להתיר את הדבר. אמר להם: ומה אתם אומרים לי? נחזור בחשאי? אמרו לו: ומי מודיע לכל ישראל?"

4. סוטה יג עמ א

" ותקח מרים הנביאה אחות אהרן וגו' אחות אהרן ולא אחות משה אמר רב עמרם אמר רב ואמרי לה אמר רב נחמן אמר רב מלמד שהיתה מתנבאה כשהיא אחות אהרן ואומרת עתידה אמי שתלד בן שמושיע את ישראל"

5. שמות ב

" ד ותתצב אחותו, מרחק, לדעה, מה-יעשה לו. ה ותרד בת-פרעה לרחץ על-היאר, ונערתייה הלכת על-יד היאר; ותרא את-התבה בתוך הסוף, ותשלח את-אמתה ותקחה. ו ותפתח ותראהו את-הילד, והנה-נער בכה; ותחמל עליו--ותאמר, מילדי העברים זה. ז ותאמר אחותו, אל-בת-פרעה, האלך וקראתי לך אשה מינקת, מן העברית; ותינק לך, את-הילד. ח ותאמר-לה בת-פרעה, לכי; ותלך, העלמה, ותקרא, את-אם הילד. ט ותאמר לה בת-פרעה, הילכי את-הילד הזה והינקהו לי, ואני, אתן את-שכרה; ותקח האשה הילד, ותניקהו. י ויגדל הילד, ותבאהו לבת-פרעה, ויהי-לה, לבן; ותקרא שמו, משה, ותאמר, כי מן-המים משיתיהו."

And his sister stationed herself at a distance, to learn what would befall him. The daughter of Pharaoh came down to bathe in the Nile, while her maidens walked along the Nile. She spied the basket among the reeds and sent her slave girl to fetch it. When she opened it, she saw that it was a child, a boy crying. She took pity on it and said, "This must be a Hebrew child." Then his sister said to Pharaoh's daughter, "Shall I go and get you a Hebrew nurse to suckle the child for you?" And Pharaoh's daughter answered, "Yes." So the girl went and called the child's mother. And Pharaoh's daughter said to her, "Take this child and nurse it for me, and I will pay your wages." So the woman took the child and nursed it.

6. שמות א

" טו ויאמר מלך מצרים, למילדת העברית, אפשר שם האחת שפרה, ושם השנית פועה. טז ויאמר, בילדכן את-העבריות, וראיתן, על-האבנים: אם-בן הוא והמתן אותו, ואם-בת הוא וחייה. יז ויתראן המילדת, את-האֱלֹהִים, ולא עשו, כאשר דבר אליהן מלך מצרים; ותחיו, את-הילדים. יח ויקרא מלך-מצרים, למילדת, ויאמר להן, מדוע עשיתן הדבר הזה; ותחיו, את-הילדים. יט ותאמרן המילדת אל-פרעה, כי לא כנשים המצריות העבריות: כי-חיות הנה, בטרם תבוא אלהן המילדת וילדו. כ וייטב אלהים, למילדת; וירב העם ויעצמו, מאד. כא ויהי, כן-יראו המילדת את-האֱלֹהִים; ויעש להם, בתיים"

HIDDEN WOMEN IN THE BIBLE

with Chazan Arik Wollheim

The king of Egypt spoke to the Hebrew midwives, one of whom was named Shiphrah and the other Puah, saying, "When you deliver the Hebrew women, look at the birthstool: if it is a boy, kill him; if it is a girl, let her live." The midwives, fearing God, did not do as the king of Egypt had told them; they let the boys live. So the king of Egypt summoned the midwives and said to them, "Why have you done this thing, letting the boys live?" The midwives said to Pharaoh, "Because the Hebrew women are not like the Egyptian women: they are vigorous. Before the midwife can come to them, they have given birth." And God dealt well with the midwives; and the people multiplied and increased greatly. And because the midwives feared God, He established households for them.

7. בבלי סוטה יא ע"ב

"ויאמר מלך מצרים למילדות העבריות וגו' רב ושמואל חד אמר אשה ובתה וחד אמר כלה וחמותה מ"ד אשה ובתה יוכבד ומרים ומ"ד כלה וחמותה יוכבד ואלישבע תניא כמ"ד אשה ובתה דתניא שפרא זו יוכבד ולמה נקרא שמה שפרא שמשפרת את הולד ד"א שפרא שפרו ורבו ישראל בימיה פועה זו מרים ולמה נקרא שמה פועה שהיתה פועה (ומוציאה את הולד) ד"א פועה שהיתה פועה ברוח הקודש ואומרת עתידה אמי שתלד בן שמושיע את ישראל"

8. רש"י סוטה יא ע"ב

"ותחין - הוה ליה למיכתב ולא המיתו הילדים ותחין משמע שהיו מסייעין להחיותן שהיו טומנות אותן בבתיהן ומגדלות אותם:"

9. ראב"ע שמות א טו

" ויאמר מלך מצרים למילדות. שרות היו על כל המילדות כי אין ספק כי יותר מחמש מאות מילדות היו אלא אלו שתיהן שרות היו עליהן לתת מס למלך מהשכר וככה ראיתי היום במקומות רבות."

10. שמות טו

" כ וַיִּתְּקוּ מִרְיָם הַנְּבִיאָה אֲחוֹת אַהֲרֹן, אֶת-הַתֶּף--בַּיָּדָה; וַיִּתְּצֵאן כָּל-הַנָּשִׁים אַחֲרֶיהָ, בְּתַפִּים וּבְמַחְלֹת. כֹּא וַיִּתְּעַן לָהֶם, מִרְיָם: שִׁירוּ לַיהוָה כִּי-גָאָה גָאָה, סוֹס וָרֶכֶב רָמָה בַיָּם."

Then Miriam the prophetess, Aaron's sister, took a timbrel in her hand, and all the women went out after her in dance with timbrels. And Miriam chanted for them: Sing to the LORD, for He has triumphed gloriously; Horse and driver He has hurled into the sea.

11. רש"י שמות טו כ

" בתפנים ובמחלות. מבטחות היו צדקניות שבידור שהקב"ה עושה להם נסים והוציאו תפנים ממצרים "

12. מכילתא שמות טו כ-כא

"מגיד הכתוב: כשם שאמר משה שירה לאנשים, כן אמרה מרים, שירה לנשים"

13. שמות לה

" ל וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, רְאוּ קָרָא יְהוָה בְּשֵׁם, בְּצִלְאֵל בֶּן-אוּרִי בֶן-חוּר, לְמֹטֶה יְהוּדָה. לֹא וַיִּמְלֵא אֹתוֹ, רוּחַ אֱלֹהִים, בְּחָכְמָה בְּתַבּוּנָה וּבְדַעַת, וּבְכָל-מְלָאכָה."

And Moses said to the Israelites: See, the LORD has singled out by name Bezalel, son of Uri son of Hur, of the tribe of Judah. He has endowed him with a divine spirit of skill, ability, and knowledge in every kind of craft

14. שמות רבה פרשה נח

"מרים נטלה חכמה"

15. אמת ליעקב שמות ב א (לר"י קמיניצקי)

"וילך איש מבית לוי: והנה משמע להלן שם (סוטה יב ע"ב) שהנבואה שהתנבאה מרים שעתידיה אמה שתלד בן שמושיע את ישראל, נבאה אחר כך, אבל מתחילה באה אליו רק בסברא זו שהזכירו חז"ל. וזה לכאורה תמוה, דאיך יתכן שעמרם שגדול הדור יטעה בדבר התלוי בשכל, ותבוא אישה שעדיין היא עלמה ותעמידנו על האמת, וכי סברתה ישרה משלו? ואמנם נראה ברור שודאי על פי השכל הישר מה שעשה עמרם היה נכון, כי ודאי לאחר שגזר פרעה גזרה זו אפסה כל תקווה על פי הטבע. אלא שכאן טמון הסוד במה שאמרו רבותינו בנדה דף מ"ה ע"ב: "אמר ר"ח מאי דכתיב ויבן ד' את הצלע, מלמד שנתן הקב"ה בינה יתירה באשה יותר מביאיש", והיינו שבינה זו אינה מתחשבת עם כללי וגדרי השכל, אלא זה נובע מרגשות האדם, ובזה גדול כוח האישה מהאיש. וכמו כן

HIDDEN WOMEN IN THE BIBLE

with Chazan Arik Wollheim

הכא, היה למרים איזה מין רגש שהגזרה לא תתקיים ושישנם כוחות שהם למעלה מדרך הטבע ובודאי תבוא הישועה... וזוהי הנהגה ניסית ואף על פי כן נרגשת בכוחות האדם".

16. במדבר יב

"א ותדבר מרים ואהרן במשה, על-אדות האשה הכשית אשר לקח: כי-אשה כשית, לקח. ב ויאמרו, הרק אה- במשה דבר יהוה--הלא, גם-בנו דבר; וישמע, יהוה. ג והאיש משה, ענו מאד--מכל, האדם, אשר, על-פני האדמה. ד ויאמר יהוה פתאם, אל-משה ואל-אהרן ואל-מרים, צאו שלשתכם, אל-אהל מועד; ויצאו, שלשתם. ה וירד יהוה בעמוד ענן, ויעמד פתח האהל; ויקרא אהרן ומרים, ויצאו שניהם. ו ויאמר, שמעו-נא דברי; אם-יהוה, נביאכם--יהוה במראה אליו אתודע, בחלום אדבר-בו. ז לא-כן, עבדי משה: בכל-ביתי, נאמן הוא. ח פה אל-פה אדבר-בו, ומראה ולא בחידת, ותמנת יהוה, יביט; ומדוע לא יראתם, לדבר בעבדי במשה. ט ויחר-אף יהוה בם, וילהי. י והענן, סר מעל האהל, והנה מרים, מצרעת כשילג; ויפן אהרן אל-מרים, והנה מצרעת. יא ויאמר אהרן, אל-משה: בי אדני--אל-נא תשת עלינו חטאת, אשר נואלנו ואשר חטאנו. יב אל-נא תהי, כמת, אשר בצאתו מרחם אמו, ויאכל חצי בשרו. יג ויצעק משה, אל-יהוה לאמר: אל, נא רפא נא לה. יד ויאמר יהוה אל-משה, ואביה ירק ירק בפניה--הלא תכלם, שבעת ימים; תסגר לשבעת ימים, מחוץ למחנה, ואחר, תאסף. טו ותסגר מרים מחוץ למחנה, שבעת ימים; והעם לא נסע, עד-האסף מרים. טז ואחר נסעו העם, מחצרות; ויחנו, במדבר פארן."

Miriam and Aaron spoke against Moses because of the Cushite woman he had married: "He married a Cushite woman!" They said, "Has the LORD spoken only through Moses? Has He not spoken through us as well?" The LORD heard it. Now Moses was a very humble man, more so than any other man on earth. Suddenly the LORD called to Moses, Aaron, and Miriam, "Come out, you three, to the Tent of Meeting." So the three of them went out. The LORD came down in a pillar of cloud, stopped at the entrance of the Tent, and called out, "Aaron and Miriam!" The two of them came forward; and He said, "Hear these My words: When a prophet of the LORD arises among you, I make Myself known to him in a vision, I speak with him in a dream. Not so with My servant Moses; he is trusted throughout My household. With him I speak mouth to mouth, plainly and not in riddles, and he beholds the likeness of the LORD. How then did you not shrink from speaking against My servant Moses!" Still incensed with them, the LORD departed. As the cloud withdrew from the Tent, there was Miriam stricken with snow-white scales! When Aaron turned toward Miriam, he saw that she was stricken with scales. And Aaron said to Moses, "O my lord, account not to us the sin which we committed in our folly. Let her not be as one dead, who emerges from his mother's womb with half his flesh eaten away." So Moses cried out to the LORD, saying, "O God, pray heal her!" But the LORD said to Moses, "If her father spat in her face, would she not bear her shame for seven days? Let her be shut out of camp for seven days, and then let her be readmitted." So Miriam was shut out of camp seven days; and the people did not march on until Miriam was readmitted. After that the people set out from Hazeroth and encamped in the wilderness of Paran.

17. ספרי זוטא יב א

"ר' שמעון אומר אף צפורה פתחה בדברים ואמרה למרים ומרים אמרה לאהרן ואהרן הוסיף על דבריהם ונשאו ונתנו בדברים ומה היו הדברים? אמרו: כיון שנתמנו הזקנים הדליו כל ישראל נרות ועשו שמחה בשביל שעלו שבעים זקנים לשררה וכיון שראת מרים הנרות אמרה אשרי אלו ואשרי נשותיהן אמרה לה צפורה אל תאמרי אשרי נשותיהן אלא אוי לנשותיהן שמיום שדבר הקדוש ברוך הוא עם משה אחיך לא נזדקק לי מיד הלכה מרים אצל אהרן והיו נושאים ונותנים בדבר שני ותדבר מרים ואהרן במשה על אדות האשה על עסקי פרישתו מן האשה אמרו גיותן הוא משה וכי לא דבר הקדוש ברוך הוא אלא עמו בלבד כבר דבר עם נביאים הרבה ועמנו ולא פירשנו מנשותינו כמו שפירש שני הרק אך במשה דבר ה'."

18. הר"ן הדרוש השמיני

"מפני שעד עתה היו חושבים מפני טרדת משה רבנו ע"ה בהנהגת ישראל, היה כל זמנו עוסק במצוה שהוא פטור ממצוה אחרת (סוכה כה א), ולזה דנוהו עד עתה לזכות, אבל עתה שביקש מאת השם יתברך שיצטרפו עמו אחרים בהנהגת ישראל ולא ישאר הוא לבדו (במדבר יא יד), וצירף עמו שבעים איש מזקני ישראל (שם כד), חשבו שהוא עכשיו מתחייב במצוה הזאת, ולכן דיברו בו."

HIDDEN WOMEN IN THE BIBLE

with Chazan Arik Wollheim

19. במדבר טז

" א וַיִּקַּח קֹרַח, בֶּן-יִצְחָר בֶּן-קֹהַת בֶּן-לֵוִי; וְדָתָן וְאַבִּירָם בְּנֵי אֶלְיָאב, וְאוֹן בֶּן-פֶּלֶת--בְּנֵי רְאוּבֵן. ב וַיִּקְמוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה, וְאַנְשֵׁים מִבְּנֵי-יִשְׂרָאֵל חֲמִשִּׁים וּמְאַתָּים, נְשִׂאֵי עֵדָה קְרָאִי מוֹעֵד, אַנְשֵׁי-שֵׁם. ג וַיִּקְהֲלוּ עַל-מֹשֶׁה וְעַל-אַהֲרֹן, וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם רַב-לְכֶם--כִּי כָל-הָעֵדָה כָּלָם קְדוֹשִׁים, וּבְתוֹכְכֶם יְהוָה; וּמִדּוּעַ תִּתְנַשְּׂאוּ, עַל-קְהַל יְהוָה. ד וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה, וַיִּפֹּל עַל-פָּנָיו. ה וַיְדַבֵּר אֶל-קֹרַח וְאֶל-כָּל-עֵדְתוֹ, לֵאמֹר, בְּקֶרֶב יָדַע יְהוָה אֶת-אֲשֶׁר-לוֹ וְאֶת-הַקְּדוֹשׁ, וְהַקְּרִיב אֵלָיו; וְאֵת אֲשֶׁר יִבְחַר-בוֹ, יִקְרִיב אֵלָיו.

Now Korah, son of Izhar son of Kohath son of Levi, betook himself, along with Dathan and Abiram sons of Eliab, and On son of Peleth—descendants of Reuben—to rise up against Moses, together with two hundred and fifty Israelites, chieftains of the community, chosen in the assembly, men of repute. They combined against Moses and Aaron and said to them, “You have gone too far! For all the community are holy, all of them, and the LORD is in their midst. Why then do you raise yourselves above the LORD’s congregation?” When Moses heard this, he fell on his face. Then he spoke to Korah and all his company, saying, “**Come morning, the LORD will make known who is His and who is holy, and will grant him access to Himself; He will grant access to the one He has chosen.**”

20. בראשית לד ה

" וַיִּעֲקֹב שָׁמַע, כִּי טָמְא אֶת-דִּינָה בְּתוֹ, וּבְנָיו הָיוּ אֶת-מִקְנֵהוּ, בְּשָׂדֵה; וְהִקְרַשׁ יַעֲקֹב, עַד-בָּאֵם. "

21. במדבר כ

" א וַיָּבֹאוּ בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל כָּל-הָעֵדָה מִדְּבַר-צָן, בַּחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן, וַיֵּשֶׁב הָעָם, בְּקִדְשׁ; וַתָּמַת שָׁם מֵרִים, וַתִּקָּבֵר שָׁם. ב וְלֹא-הָיָה מַיִם, לָעֵדָה; עַל-מֹשֶׁה וְעַל-אַהֲרֹן. ג וַיִּרְבַּ הָעָם, עִם-מֹשֶׁה; וַיֹּאמְרוּ לֵאמֹר, וְלוֹ גִּעְוָנוּ בְּגֹעַ אַחֲזִינוּ לִפְנֵי יְהוָה. ד וְלָמָּה הִבַּאתֶם אֶת-קְהַל יְהוָה, אֶל-הַמִּדְבָּר הַזֶּה, לְמוֹת שָׁם, אֲנַחְנוּ וּבְעִירָנוּ... ז וַיְדַבֵּר יְהוָה, אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר. ח קַח אֶת-הַמַּטֵּה, וְהִקְהֵל אֶת-הָעֵדָה אֹתָהּ וְאַהֲרֹן אַחֲיָהּ, וְדַבְּרְתֶם אֶל-הַסֵּלַע לְעֵינֵיהֶם, וְנָתַן מִיָּמָיו; וְהוֹצֵאתָ לָהֶם מַיִם מִן-הַסֵּלַע, וְהִשְׁקִיתָ אֶת-הָעֵדָה וְאֶת-בְּעִירָם... י וַיִּקְהֲלוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן, אֶת-הַקְּהָל--אֶל-פְּנֵי הַסֵּלַע; וַיֹּאמְרוּ לָהֶם, שְׁמַעוּ-נָא הַמְרִימִים--הַמִּן-הַסֵּלַע הַזֶּה, נוֹצִיא לָכֶם מַיִם. יא וַיֵּרָם מֹשֶׁה אֶת-יָדוֹ, וַיַּךְ אֶת-הַסֵּלַע בְּמַטְהוֹ--פַּעַמַּיִם; וַיֵּצְאוּ מַיִם רַבִּים, וַתִּשְׁתַּהֲוֶה הָעֵדָה וּבְעִירָם יב וַיֹּאמֶר יְהוָה, אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל-אַהֲרֹן, יַעַן לֹא-הֵאֱמַנְתֶּם בִּי, לְהַקְדִּישֵׁנִי לְעֵינֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל--לָכֵן, לֹא תָבִיאוּ אֶת-הַקְּהָל הַזֶּה, אֶל-הָאָרֶץ, אֲשֶׁר-נָתַתִּי לָהֶם.

The Israelites arrived in a body at the wilderness of Zin on the first new moon, and the people stayed at Kadesh. Miriam died there and was buried there. The community was without water, and they joined against Moses and Aaron. The people quarreled with Moses, saying, “If only we had perished when our brothers perished at the instance of the LORD! Why have you brought the LORD’s congregation into this wilderness for us and our beasts to die there?...and the LORD spoke to Moses, saying, “You and your brother Aaron take the rod and assemble the community, and before their very eyes order the rock to yield its water. Thus you shall produce water for them from the rock and provide drink for the congregation and their beasts.” Moses and Aaron assembled the congregation in front of the rock; and he said to them, “**Listen, you rebels,** shall we get water for you out of this rock?” And Moses raised his hand and struck the rock twice with his rod. Out came copious water, and the community and their beasts drank. But the LORD said to Moses and Aaron, “Because you did not trust Me enough to affirm My sanctity in the sight of the Israelite people, therefore you shall not lead this congregation into the land that I have given them.”

22. ילקוט שמעוני תורה רמז תשסג

"הבאר היה עולה בזכות מרים שנאמר "ותמת שם מרים" ומיד "ולא היה מים לעדה", וכיון שנסתלק הבאר התחילו מתכנסין על משה ועל אהרן שנאמר "ויקהלו על משה ועל אהרן "והיו משה ואהרן יושבין ומתאבלין על מרים."

23. אברבנאל במדבר כ ב

" ודבר הכתוב בגנותם של ישראל, שבמקום שהיה להם לנוד למשה ולאהרן ולנחמם במיתת אחותם הנביאה, נקהלו עליהם לריב עמם ולא לנחמם."

24. רלב"ג פירושי התורה ח"ד במדבר עמ' קיא

" לו הייתה מרים בחיים, היו נמלכים בה משה ואהרן במה שציווה השם יתעלה אותם 'אתה ואהרן אחיך ודברתם אך הסלע' והייתה הסיבה לשמרם מהכשל בזאת המצווה. כי היא היתה נביאה גם כן והייתה גדולת השנים מהם וידמה שחולקים כבוד לה, לקחת עצה ממנה"

HIDDEN WOMEN IN THE BIBLE

with Chazan Arik Wollheim

25. תהילים נ טז-כ

" וְלַרְשָׁעַ, אָמַר אֱלֹהִים... שְׁנֵאתָ מוֹסֵר; וַתְּשַׁלַּח דְּבָרֶיךָ אַחֲרָיךָ... וְעַם מְנַאֲפִים חִלְקָךָ. פִּיךָ, שְׁלַחַת בְּרָעָה; וּלְשׁוֹנְךָ, תִּצְמִיד מִרְמָה. יִתְּשֵׁב, בְּאַחִיר תִּדְבֹר; בְּכֹן-אִמָּר, תִּתֵּן-דִּפְיִי.

26. רש"י במדבר יב יב

"אשר בצאתו. מאחר שציצא זה מרחם אמו של זה, שיש כח בידו לעזור ואינו עוזרו — הרי נאכל חצי בשרו, שאחיו בשרו הוא";

27. שמות רבה פרשה א

"ולא היו למרים אלא חמש שנים, היה אהרון גדול ממשה שלוש שנים"

28. מהרש"א חדושי אגדות סנהדרין ז, א

"אהרון בכור היה"

29. מיכה ו ד

" כי העלתיך מארץ מצרים, ומבית עבדים פדיתיך; ואשלח לפניך, את-משה אהרן ומרים.

In fact, I brought you up from the land of Egypt, I redeemed you from the house of bondage, And I sent before you Moses, Aaron, and Miriam.

30. רש"י מיכה ו ד

" את משה אהרן ומרים . ת"י משה לאלפא מסורת דינין ואהרן לכפרא על עמא ומרים לאוראה לנשיא: "

31. הרב אבינר, אשת חיל, נשים בתנ"ך ירושלים תשס עמ' 40

"במדבר שתינו כולנו מבארה של מרים...היא מהווה מזון רוחני לכל עם ישראל"

32. שער הפסוקים לר' חיים ויטאל, שופטים עמ' ריב, ת"א תשכ"ט

"הנה מילת בע"ם, ר"ת: באר, עמוד, מן, שהם שלוש מתנות שניתנו לישראל בזכות משה אהרן ומרים...נקראים חוקקי ישראל, שחקקו התורה בישראל"

33. ר' יעקב צבי מעקלקנבורג, הכתב והקבלה, ח"ב דברים יב ז כד ע"ב

"...וכן הרמב"ן בשורש הראשון לספר המצוות...הלל זה – משה וישראל אמרוהו, ונביאים שביניהם תקנוהו, ר"ל משה ואהרן ומרים"

34. כלי יקר שמות טו כ

" עכשיו נעשית נביאה, כי במעמד זה זכו גם הנשים לראות פני השכינה עד שאמרו כולם "זה אלי", כמו שאמרו חז"ל: "ראתה שפחה על הים מה שלא ראו ישעיה ויחזקאל", לכך נאמר "ותצאן כל הנשים אחריה", כי הנבואה התחילה במרים וכל הנשים יצאו בעקבותיה במעמד זה כי כולם זכו לנבואה."

35. רש"י שמות יז י

" חור. בנה של מרים היה וכלב בעלה (סוטה י"א): "

36. שמות יז

" ח ויבא, עמלק; וילחם עם-ישראל, ברפידם. ט ויאמר משה אל-יהושע בחר-לנו אנשים, וצא הלחם בעמלק; מחר אנכי נצב על-ראש הגבעה, ומטה האלהים, בידי. י ויעש יהושע, כאשר אמר-לו משה--להלחם, בעמלק; ומשה אהרן וחור, עלו ראש הגבעה. יא והיה, כאשר ירים משה ידו--וגבר ישראל; וכאשר יניח ידו, וגבר עמלק. יב וידי משה כבדים, ויקחו-אבן וישימו תחתיו וישב עליה; ואהרן וחור תמכו בידיו, מזה אחד ומזה אחד, ויהי ידיו אמונה, עד-בא השמש. יג ויחלש יהושע את-עמלק ואת-עמו, לפי-חרב."

Amalek came and fought with Israel at Rephidim. Moses said to Joshua, "Pick some men for us, and go out and do battle with Amalek. Tomorrow I will station myself on the top of the hill, with the rod of God in my hand." Joshua did as Moses told him and fought with Amalek, while Moses, Aaron, and Hur went up to the top of the hill. Then, whenever Moses held up his hand, Israel prevailed; but whenever he let down his hand, Amalek prevailed. But Moses' hands grew heavy; so they took a stone and put it under him and he sat on it, while Aaron and Hur, one on each side, supported his hands; thus his hands remained steady until the sun set. And Joshua overwhelmed the people of Amalek with the sword.

37. שמות לב

" א וירא העם, כי-בשש משה לרדת מן-ההר; ויקהל העם על-אהרן, ויאמרו אליו קום עשה-לנו אלהים אשר ילכו לפנינו--כי-זה משה האיש אשר העלנו מארץ מצרים, לא ידענו מה-היה לו. ב ויאמר אלהם, אהרן, פרקו נזמי הזהב, אשר באזני נשיכם בניכם ובנותיכם; והביאו, אלי. ג ויתפרקו, כל-העם, את-נזמי הזהב, אשר באזניהם;

HIDDEN WOMEN IN THE BIBLE

with Chazan Arik Wollheim

וַיָּבִיאוּ, אֶל-אַהֲרֹן. ד. וַיִּקַּח מִיָּדָם, וַיַּצַּר אֹתוֹ בַּחֶרֶט, וַיַּעֲשֶׂהוּ, עֵגֶל מִסַּכָּה; וַיֹּאמְרוּ--אֵלֶּה אֱלֹהֵיךָ יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר הֶעֱלִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם.

When the people saw that Moses was so long in coming down from the mountain, the people gathered against Aaron and said to him, "Come, make us a god who shall go before us, for that man Moses, who brought us from the land of Egypt—we do not know what has happened to him." Aaron said to them, "Take off the gold rings that are on the ears of your wives, your sons, and your daughters, and bring them to me." And all the people took off the gold rings that were in their ears and brought them to Aaron. This he took from them and cast in a mold, and made it into a molten calf. And they exclaimed, "This is your god, O Israel, who brought you out of the land of Egypt!"

38. פרקי דרבי אליעזר פרק מד

"לאחר ארבעים יום שכחו את אלהיהם...הלכו להם אצל עושי דברו של משה ואהרן וחור בן אחותו. ... ולפי שהיה חור משבט יהודה מגדולי הדור התחיל מוכיח את ישראל בדברים קשים, כזבים שבישראל עמדו עליו והרגוהו. וראה אהרן לחור שנהרג ובנה מזבח להם שנ' וירא אהרן ויבן מזבח לפניו. מה ראה? ראה שנהרג חור בן אהרן ובנה להם מזבח שנ' ויבן מזבח."

39. דברי הימים א ב כ

"וְחֹר הוֹלִיד אֶת אוּרִי, וְאוּרִי הוֹלִיד אֶת בְּצַלְאֵל"

40. רות א ב

" וְשֵׁם הָאִישׁ אֱלִימֶלֶךְ וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ נָעֲמִי וְשֵׁם שְׁנֵי-בָנָיו מְחִלּוֹן וְכִלְיוֹן, אֶפְרַתִּים--מִבֵּית לָחֶם, יְהוּדָה; וַיָּבֹאוּ שְׂדֵי-מוֹאָב, וַיְהִי-שֵׁם."

41. שמות רבה יא יז

" ויקח לו כלב את אפרת זו מרים, למה נקרא שמה אפרת שפרו ורבו ישראל על ידיה."

42. מהרש"א חידושי אגדות סוטה יא ב

"וכן אבימלך מחלון וכליון נקראו אפרתים, דמאותה משפחה היו, גם המקום בית לחם נקרא אפרת על שם זה, אך מה שאמר דכלב היה איש מרים ומהם יצא דוד צ"ע, ...ולא היה דוד ממשפחת כלב אלא מצד אם, אלא שחשיבות מרים עושה זאת שנקראו אפרתים"